

PAUL MIRANDE

JACHT

KRONIEK VAN EEN REVOLUTIONAIR

BRUSSEL, 2019.

“Jacht” is het eerste van de zes verhalen van “Overtochten” die stuk voor stuk in het teken staan van Latijns Amerika. De intriges van deze “verhalen onder de noorderkeerkring” – waarvan, benevens Jacht, Val, Rups, Record, Vulkaan en Verlos deel uitmaken – spelen zich allemaal af tijdens de tweede helft van de twintigste eeuw. Westerlingen geraken in nesten in dit subcontinent, waar niet alleen weelde en ellende maar vaak ook liefde en geweld door een dun vlies worden gescheiden. Houden ze stand? En zo ja, hoe overleven ze de traumatische gebeurtenissen die hen overkomen? De bundel is tevens een hommage aan acht twintigste-eeuwse auteurs, waarvan drie Nobelprijswinnaars en twee die hem ongetwijfeld verdienden. Allen stamden ze uit dat werelddeel of voelden er zich toe aangetrokken. Vier van hen zagen het licht in 1899, de overige vier tussen 1900 en 1909. Ze omspannen amper tien jaar maar toch ruim een generatie. Een van hen, Ernest Hemingway, heeft deze generatie zelfs de ‘verloren generatie’ genoemd. Niet toevallig brachten deze acht auteurs het grootste deel van hun leven buiten hun natuurlijke biotoop of in ballingschap door. In de verhalen waar ze opduiken, worden ze telkens indirect opgevoerd, via een geliefd object. Zo maken we nader kennis met het jacht van Ernest Hemingway (geboren in 1899, Nobelprijs 1954), de lievelingsschelp van Pablo Neruda (geboren in 1904, Nobelprijs 1971), de ‘Aleph’ van Jorge Luis Borges (geboren in 1899), het vlindernet van Wladimir Nabokov (geboren in 1899), de stamkroeg van Malcolm Lowry (geboren in 1909), de zoon van Miguel Angel Asturias (geboren in 1899, Nobelprijs 1967), de rozenkrans van Graham Greene (geboren in 1904) en de roos van Antoine de Saint-Exupéry (geboren in 1900).

JACHT : “ZOON MOORDENAAR CHE
GELAUWERD OP KEY WEST”

*VAL : “ZESVOUDIGE MOORDENAAR
GEÏNTERNEERD IN USHUAÏA ”*

RUPS : “BIOPIRAAT NAGEJAAGD
OP OEVERS AMAZONE”

*RECORD : “UURRECORDHOUDER
MARIACHI IN DEATH VALLEY”*

VULKAAN : “VULKANOLOOG REDT
PRIESTER OP MEER ATITLÁN

*VERLOS : “BOEZEMVRIENDEN
OOG IN OOG IN LA LIBERTAD ”*

aan Yves Coël

“Ik heb in de zee geploegd.”

Simon Bolivar

Jacht

1. Alpino

Victor Hugo, dokter dePoo, riep plots de zaal vol lookalikes van de Che op Amerika te bevrijden van de Amerikanen. Ik dacht : Wordt ie nu helemaal gek ? Ik keek vluchtig rond in de Sloppy Joe's Bar. Er hing, zoals altijd, een broeierige sfeer. Vlak voor het fel belichte podium applaudisseerde een zonnebankbruine blondine in een zilveren T-shirt met zowel voor als achter de kop van de Che onbedaarlijk. In haar zog applaudisseerden even geestdriftig alle lookalikes die voor een speciale fotosessie waren gekomen. De dubbelganger van Fidel Castro – want het was uiteraard de Commandant zelf niet – was die dag gekiekt met Ernest Hemingway. Niet met de schrijver zelf natuurlijk, maar met diegene die het jaar tevoren – het jaar waarin Hemingway honderd zou zijn geworden – de lookalikewedstrijd won. Aan de muur hing de ook al fel belichte zwart-witfoto waarop de auteur van 'De Oude Man en de Zee' de hand drukte van de toen kersverse nieuwe leider van Cuba. Die foto, genomen na een viswedstrijd georganiseerd door Hemingway himself, was al veertig jaar oud. Op een andere foto uit dezelfde periode was Ernesto Guevara de la Serna – alias de Che – afgebeeld met een naar de hemel gericht geweer. Victor Hugo zelf was vermomd als de Che. Toch was ie met zijn zwarte alpino met rood sterretje, zijn spichtige snorbaard en zijn weelderige hardos slechts elfde geëindigd in de lookalikewedstrijd. Nochtans leed hij, net als de Che, aan astma en had dan ook steeds een inhalator bij de hand. Maar misschien lag het aan die ene ooglap op zijn linkeroog en die ene zeeschelp rond zijn nek – waardoor hij toch iets had van een piraat – dat hij zelfs niet bij de eerste tien eindigde.

Met zijn verhaal over de zoon van de moordenaar van de Che die zelf in de voetsporen van de Che wilde treden, kaapte Victor Hugo de hoofdprijs weg van een andere wedstrijd. Lorian Hemingway, kleindochter van de Nobelprijswinnaar van 1954, organiseerde al jaren in Key West een verhalenwedstrijd. Voor de allereerste lookalikewedstrijd van de Che hield ze een extra editie. En ook zij schrok zich een aap toen ze Victor Hugo's oproep hoorde. Was die soms als grap bedoeld ? Zoals toen de stichters van de Conchrepubliek, negentig mijl benoorden Havanna, de oorlog verklaarden aan Washington ?

2. Dodentest

Voor het podium stond een dertigtal valse Che's, waaronder Benicio del Toro – net als Victor Hugo geboren in het jaar van de dood van de Che – te stampvoeten. Een uur geleden hadden ze nog de ultieme test moeten afleggen. De laatste test voor het eindoordeel van de jury waarvan ook Alejandro Ruz – de dubbelganger van Fidel Castro – en Rick Kervan – de lookalike van Ernest Hemingway – lid waren. De dodentest. Een tafereel dat iedere acteur of actrice in welke thriller of detective ook feilloos moet kunnen naspelen. Je moet doen alsof je dood bent. Knipper je plotseling met je ogen of haal je zelfs maar lichtjes adem, dan moet de scène worden overgedaan. De kandidaten moesten zich om beurten met verwarde haardos, ontbloot bovenlijf en met de ogen wijd open uitstrekken op een houten tafel. Dat was geen sinecure. Want zij moesten er levendig uitzien, net als de Che na diens executie. Aldus werd hij althans vereeuwigd op een zwart-witfoto op hetzelfde ogenblik dat de opvolgers van Lenin het jubeljaar van de Oktoberrevolutie vierden. Het door bejaarde griezels geleide Kremlin was de Che, nochtans een overtuigd communist, geenszins gunstig gezind. Hij had het immers aangedurfd de Sovjet-Unie als imperialistische mogendheid te brandmerken. En dat was zelfs voor de Commandant – alias Fidel Castro – ondanks diens geveinsde gebaren van sympathie, een brug te ver. Ook in Bolivia zelf was de communistische partij niet blij met de gewapende strijd van de Che. Plots werden alle militanten immers beschouwd als binnenlandse vijanden.

En toch is de Che nooit populairder geweest dan na zijn dood. De laatste brief die hij tweeënhalp jaar voor zijn einde aan zijn ouders schreef, ving hij aan met naar Rossinant te verwijzen. Rossinant is de knol van Don Quichot. Iedereen weet wat donquichotterie betekent. Onpraktisch idealisme. De Che beloofde de boeren de grond die hen door toenmalig president Barrientos was afgepakt terug te schenken, dit terwijl net een landhervorming had plaatsgehad.

Net zo wilde de Che zich als een nieuwe mens gedragen in een wereld waar de nieuwe mens nog lange tijd een hersenschim zal blijven. Toch is de Che ook voor mij een icoon geworden van de nieuwe mens, dokter dePoo. De mens die zijn medemens niet meer onder de knoet houdt omwille van huidskleur of geloof. De mens die zich verzet tegen de macht van het geld die ons Amerikanen zo wild maakt. Geen wonder dat talloze mensen zich dan ook aan de Che willen spiegelen. Op T-shirts, posters, vlaggen en muren zet hij zijn onsterfelijke veldtocht voort.

Het lag dan ook voor de hand dat exact drieëndertig jaar na zijn dood in de Sloppy Joe's voor de allereerste keer die lookalikedstrijd zou worden georganiseerd. Meer dan honderd kandidaten willen ieder jaar op eenentwintig juli – de geboortedatum van Hemingway – ‘Hemingway van het jaar’ worden. Hun gelijkenis betreft nota bene alleen de Hemingway met witte haren en baard die zich, de zestig voorbij, met een jachtgeweer voor het hoofd schoot. De jongere versie van Hemingway was oorspronkelijk zwartharig en baardloos. Om ‘Che van het jaar’ te worden op negen oktober – de sterftedatum van de Che maar Victor Hugo's verjaardag – waren slechts een dertigtal kandidaten opgedaagd. Het was echter de allereerste keer dat de Che werd geëerd. De Chelookalikes moesten fysiek zoveel mogelijk gelijken op de man die Amerika gewapenderhand wilde bevrijden van de Amerikanen. Maar om de hoofdprijs binnen te halen, moest je ook charisma hebben, anders kon je evengoed zijn wassen beeld lauweren. Wassen beelden vertonen weliswaar veel gelijkenis met het origineel, maar missen dat ietsepietsje dat een persoon tot een persoonlijkheid maakt. En zoals we intussen wel weten, was de persoonlijkheid van de Che complex. Zijn nieuwe mens was in het licht van het hyperindividualisme – dat de mensenrechten tot hoogste norm verhief – nog zo geen gek idee. En persoonlijk zou ik de Che dan ook bestempelen zoals Napoleon Francisco de Miranda, de voorloper van Simón Bolívar : ‘Een Don Quichot die niet gek is !’

3. Podium

Fysieke gelijkens en wat charisma, meer moest het niet zijn om kans te maken de lookalikewedstrijd te winnen. Dat de Che, toen ie stierf, net geen veertig was, terwijl de meeste deelnemers ouder waren dan vijftig, werd maar voor lief genomen. De vijftigers hadden allemaal zonder uitzondering een wat dikkere buik terwijl de Che door de vele ontberingen fel vermagerd was. Hun neuzen waren niet zo recht en hun ogen niet zo fel. En niemand van hen slaagde er echt in zijn innemende glimlach na te apen.

Uiteindelijk werd de hoofdprijs trouwens niet toegekend aan Benicio del Toro. De jury vond hem te goedlachs. Een kandidaat met een wat grover gezicht die fel op Omar Sharif geleek, werd ten slotte nummer één. Hij overtuigde meer als idealist die Amerika wilde bevrijden van de Amerikanen !

Nu ik eraan denk : Amerika bevrijden van de Amerikanen, was dat niet, in Key West, de hoofdplaats van Monroe County, het omgekeerde van de Monroeleer ? Die stelde, zo werd ons op school toch geleerd, dat Amerika de Amerikanen moest toebehoren. Het lijkt de logica zelve. Een land behoort immers toch zijn inwoners toe ? Zij bewerken het. Zij bewaken er de grenzen van. Alleen weet intussen iedereen – nou, eerlijk gezegd, niet iedereen – dat aan die formule iets schort. Met ‘Amerika’ werd weliswaar het hele continent van noord tot zuid bedoeld, maar met ‘Amerikanen’ niet alle bewoners van dat continent. Niet de indianen, niet de neger-slaven en ook niet de Canadezen en Mexicanen, noch alle volkeren onder de noorderkeerkring. Alleen de burgers van de staten die, net als wij, dokter dePoo, Washington als hoofdstad erkennen.

Victor Hugo’s oproep betekende dan ook gewoon dat onze goeie ouwe Oom Sam zich eens en voor altijd moest terugtrekken uit de rest van het Amerikaanse continent. De rest van de wereld zou dan wel volgen als een reeks domino’s die de ene na de andere omvallen !

Het spreekt vanzelf dat niet iedereen het daarmee eens is.

Tegenover hen die ‘Yankee, go home!’ schreeuwen, stellen de plaatselijke rednecks, die ook een zuiders type als ik met de nek aankijken : ‘America, love it or leave it!’ Een aantal eigenaars van luxejachten, die vanuit Duval Street de Sloppy Joe’s hadden betreden, begonnen Victor Hugo en zijn volgers dan ook voor ‘vuile rooien’ uit te maken. Dat is in dit paradijs voor multimiljonairs nog altijd het startsein van wildwesttoestanden.

Vreemd genoeg werkt de loutere evocatie van de rode kleur op de rednecks nog altijd als een rode lap op een stier. Briesend naderden ze dan ook het fel belichte podium om Victor Hugo van het podium te sleuren. Op dat moment wist ik dat ik niet meer passief kon blijven toekijken. Ik versperde die gebronsde skippers dan ook vliegensvlug de weg op gevaar af zelf een vuistslag te incasseren. En maakte hen, met mijn witte jas om, duidelijk dat Victor Hugo uw patiënt was en zijn optreden deel uitmaakte van zijn therapie.